

מתקיף לה רבי זירא:

אמרו לו חכמים: אינו דומה נבעלת באונס שיש לה צער, לנבעלת ברצון על ידי בעלה שאין לה צער!

הרי מוכח שאין הצער — אותו חייב הוא לשלם לפי חכמים החלוקים על רבי שמעון — צער של חבטה על גבי קרקע, שהרי על צער זה לא היה אומר רבי שמעון "שסופה להצטער תחת בעלה", כי אין הבעל חובטה.

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: הצער אותו חייב האונס לשלם לפי חכמים, הוא צער של פיסוק הרגלים.⁽¹⁾

וכן הוא [הכתוב] אומר שיש צער בפיסוק הרגלים, שהרי אמר הנביא דרך גנות: ותפשקי את רגליך לכל עובר, כי מרוב

אלא מעתה שעל צער החבטה הוא חייב, וכי אם חבטה על גבי שיראין שאין לה צער חבטה, הכי נמו דפטור, וכי יהיה הוא פטור מלשלם צער?!

וכי תימא הכי נמי, שמא תאמר: אכן אם לא היה צער של חבטה אין הוא משלם את הצער?

הרי יש הוכחה אחרת מברייתא שלא על צער זה הוא חייב!⁽²⁴⁾

והתניא: רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון לחלוק על משנתנו: אף אונס אינו משלם את הצער, מפני שסופה להצטער תחת בעלה.

לט-ב

ובשיטה מקובצת כתב על זה "אין במשמע לישנא דתלמודא כן", והיינו, דדרך הגמרא כשהיא אומרת "וכי תימא הכי נמי", הרי היא מביאה הוכחה שאין הדבר כן, ואילו כאן אין הגמרא מביאה הוכחה שאפילו אם חבטה על גבי שיראין הרי הוא חייב לשלם את הצער, אלא הגמרא מסכימה שדבר זה אפשרי, אלא שהיא מוכיחה ממקום אחר ומטעם אחר שלא כעיקר הדברים.

וראה מה שביאר שם, וראה "הערות".

1. צריך ביאור, כי הרי צער של פיסוק הרגלים הוא צער בכל ביאה וביאה, ואם כן מה שייך לומר "סופה להצטער תחת בעלה", וכי מפני שעתידה היא להצטער צריך הוא להוסיף צער על צערה, והניחא לפי מסקנת הגמרא שהצער הוא צער של ביאה ראשונה, שפיר יש לומר, שצער זה עתידה היא להצטער, ועכשיו שזה ציערה שוב לא תצטער תחת בעלה ולא הפסיד אותה מאומה, אבל בצער פיסוק הרגלים הרי

ומבואר מדברי הריטב"א דסברת "הנאת התשמיש נוח לה מן הצער" אינו לומר שכדאי הוא לה ומסכמת לסבול בשבילו, דאם כן תועיל סברא זו גם לצער שבא אחר התשמיש, והריטב"א כתב שזה מועיל לפוטרו רק מצער הבא בשעת השרה ממש, אלא הכוונה היא, דבאותה עשה הנאתה מרובה מצערה וכאילו אין כאן צער; וראה עוד מזה בהערות בהמשך הסוגיא.

ובפשוטו זה הוא גם מה שכתבו התוספות בשם ר"י "צער בעילה משום תאות תשמיש אינו בא בשעת תשמיש", והכוונה כדברי הריטב"א משמו, שאין כאן צער להתחייב עליו, ואף שבפועל מצטערת היא; אבל לשון תוספות הרא"ש הוא: "צער בעילה בשעת ביאה ליכא, דאינה מרגשת מחמת הנאת התשמיש וכו'", וראה עוד ברש"י על דברי הגמרא בעמוד ב "משל דמפתה".

24. כן היא פשוטת כוונת הגמרא.

תמהה הגמרא על הדמיון: שלי! ? וכי הנידון שאנו דנים עליו דומה לשיראין שהן שלה! ?

והרי השיראין דאבוה ניהו [של אביה הן], כלומר: צער זה שהוא חייב לשלם של אביה הוא (4), והרי זה דומה למי שאומר לחבירו קרע שיראין של אבי והיפטר! ? (5)

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:

הצער שמשלם האונס אינו צער של פיסוק הרגלים, אלא צער השרת הבתולים שבשעת הביאה הראשונה, והטעם שאין המפתה משלם קנס, הוא משום:

זנותה לא היתה חוששת לצער והיתה מפסקת רגליה לכל עובר. (2)

ומקשינן: אי הכי, שהצער הוא על פיסוק הרגלים, הרי מפותה נמי יש לשלם עליה את הצער, כי אף בה שייך צער זה; ולמה שנינו במשנתנו שהמפתה אינו משלם צער? (3)

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: משל דמפותה — שהיא מדעתה נבעלת — למה הדבר דומה?

לאדם שאמר לחבירו: קרע שיראין שלי והפטר מלשלם את הנזק, ואף זו שמדעתה נבעלה הרי מחלה לו.

היתה "אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון", וטעם זה אינו שייך אלא באנוסה, אבל במפותה צדקו דברי רבי שמעון שהיה אומר "סופה להצטער תחת בעלה" ?!

וכתב הרמב"ן: "ואיכא למימר דעלה נמי פרכינן, כלומר, אי הכי מפותה נמי יש לה צער, ולמה זה פטור וזה חייב, או שניהם ישלמו את הצער אע"פ שסופה להצטער כשתצא מרשות האב, או שניהם ייפטרו".

והתוספות פירשו את קושיית הגמרא באופן אחר, וראה מה שכתבו בביאור דבריהם בשיטה מקובצת, מהרש"א ומהר"ם שיף.

4. שהרי כל שבח נעורים אנו לומדים לקמן מו ב שהוא לאביה, רש"י.

5. כתב הריטב"א: "וקשיא לי, היכי טעי רבה בר אבוה בהא [והאחרונים הוסיפו להקשות, הרי בבושת ופגם לא מהני מחילתה, כמבואר במשנה, ומאי שנא צער מבושת ופגם] ?!

ויש לומר, דאיהו סבר שלא זכתה תורה לאב אלא צער של אנוסה דהויא דומיא דחבלות דעלמא, אבל כשהיא ויתרה גופה לא זכי ליה

נצטערה על ידו צער נוסף! ?

וראה מה שכתבו בזה התוספות בד"ה אי הכי, ומה שכתב השיטה מקובצת בד"ה אי הכי.

2. נתבאר על פי הריטב"א.

ואם תאמר, והרי הנאת התשמיש נוחה לה מן הצער הזה, הלא תראה שהזונות עושות כן, ואם כן ייפטר האונס על צער זה, וכמבואר בריטב"א [הובא בהערה לעיל] שהוא פטור על צער השרת הבתולים כיון שהנאת התשמיש נוחה לה מן הצער הזה! ?

זה אינו, כי סברא זו אינה מועלת אלא על צער שבשעת הנאת התשמיש, וכמו שנתבאר בהערה לעיל, אבל צער פיסוק הרגלים קדם לתשמיש, ואין הנאה שבשעת תשמיש מבטלת אותו; וכן מבואר במהר"ם שיף לפי סברת הר"י שבתוספות, [הובא בהערה לעיל].

3. כן היא פשוט כוונת הגמרא, וכן פירש הרא"ה וראה גם בריטב"א.

והקשה הרמב"ן: והרי יש לומר את הטעם במפותה, שהוא משום "סופה להצטער תחת בעלה", שהרי כל תשובת חכמים לרבי שמעון

רב פפא אמר, אמרה לי אשתי שהיא בת אבא סוראה: כי נהמא אקושא בחינכי, כלחם קשה המגרד את החיך.

שנינו במשנה: האונס נותן מיד את הקנס, והמפתה לכשיוציא:

ותמהה הגמרא על לשון המשנה "והמפתה לכשיוציא": וכי אשתו היא כבר, שצריכה היא לצאת ממנו?!

אמר אביי: אימא כך תשנה: והמפתה נותן קנס לכשלא יכנום, כשימאנו היא או אביה, או שימאן המפתה עצמו.

תניא נמי הכי כפירושו של אביי:

דתניא:

א. אף על פי שאמרו: המפתה נותן את הקנס

שפקחות שבהן [שבנשים] אומרות: מפותה — בשעת הביאה עצמה — אין לה צער הראוי להשתלם.⁶

ותמהה הגמרא: והא קא חזינן דאית לה, והרי עינינו רואות שאף למפותה יש צער, ואפילו בשעת הביאה?!

אמר אביי: אמרה לי אם [אומנתי, שהיה אביי יתום], שהרגשת האשה בשעת ביאה ראשונה היא: כמיא חמימי על רישיה דקרחא, כמים חמים על ראש קרח, ואין זה צער שצריך לשלם עליו כי הוא פחות משהו פרוטה, והטעם שאין לה צער הוא משום הנאת בעילה שיש לה באותה שעה.

רבא אמר, אמרה לי אשתי שהיא בת רב הסדא על הרגשת האשה בשעת ביאה ראשונה: שהיא כי ריבדא דכוסילתא, כהרגשת הדקירה על ידי כלי של אומן המקיז דם, ואין זה צער שצריך לשלם עליו.

נתבאר על פי משמעות דברי הרא"ש בכבא קמא פרק ששי סימן ט לפי שיטת הר"י — הביאו הרא"ש שם — שהובאו בהערות בתחלת הסוגיא.

ואם תאמר: הרי ביאר הר"י שעל צער זה של השרת הבתולים שבשעת הביאה עצמה אין לשלם, כיון שהנאת הבעילה נוחה הימנה, ואם כן מה נשתנה עכשיו?!

וביאר ב"משכנות הרועים" אות תשמו, דמתחילה סלקא דעתין דהגמרא, שמחמת הנאת בעילה אין כאן צער כלל, ועכשיו סוברת הגמרא שיש צער קצת ואפילו במפותה וכפי שמבארת הגמרא, ובאנוסה שאין לה הנאת בעילה כל כך הצער הזה גדול יותר, וחייב לשלם עליו; וראה בהגהות רבי אלעזר משה שסיים כל סוגיא זו בצ"ע.

רחמנא מידי, [והשוה לזה דברי הריטב"א לקמן מ א שכתב: "מן המשל אנו למדין שהמחילה בגופה [ולא בממוין]]."

ואנן פרכינן, דגופא זכי ליה רחמנא לכל צער ובושת שיכוא לה אפילו לרצונה.

וב"קובץ שעורים" אות קמה כתב בסברת המקשה: דבצער, החיוב הוא לבת אלא שהאב זוכה ממנה ובעלת דין היא לפוטרו, אבל בושת ופגם יסוד החיוב הוא לאב, והיא אינה בעלת דין לפטור את הבעול הימנו.

והרשב"א כתב לבאר באופן אחר, ראה שם, והרש"ש כתב עוד לבאר באופן אחר, ראה שם.

6. ומיהו אחר הביאה יש צער גדול אפילו למפותה, אלא שעל צער זה אין צריך לשלם כיוון שהוא בא לאחר הביאה וגרמא בעלמא הוא,

אלא אונס שאף כאן אתה אומר שבין היא ובין אביה יכולים לעכב, תיקשי:

בשלמא איחי [הבת] יכולה לעכב, משום **דכתיב**: "ולו תהיה לאשה", ומשמע שהיא מהוה את עצמה **מרעתה** ולא בעל כרחה.

אלא אביה של הנאנסת **מזלן** שהוא יכול לעכב? (9)

אמר אביי: **שלא יהא הוטא** זה שאנסה **נשכר**, שהרי קודם שאנסה לא היה יכול לשאת את הבת ללא אביה. (10)

רבא אמר: עיכוב האב באונס בקל **וחומר** הוא נלמד ממפתה:

ומה מפתה, החוטא הקל, שהרי **לא עבר** **אלא על דעת אביה בלבד** ולא על דעת

לכשלא יכנוס, בכל זאת את הברשת והפגם הרי הוא **נותן מיד** בין יכנוס ובין לא יכנוס.

ב. **ואחד האונס ואחד המפתה**, **בין היא ובין אביה יכולין לעכב** שלא ישאנה לאשה. (7)

ומקשה הגמרא על הברייתא:

בשלמא מפותה יכולים בין היא ובין אביה לעכב —

משום **דכתיב** בפרשת מפותה: "**אם מאן ימאן אביה** לתתה לו", הרי שהאב יכול לעכב.

ואין לי אלא אביה שהוא יכול לעכב, **היא עצמה** — **מנין** שהיא יכולה לעכב? **תלמוד לומר**: "**אם מאן ימאן**", ומלת "מאן" ריבוי הוא ללמד: **מיאון מכל מקום**, דהיינו כל **מיאון השייך** בענין ואפילו על ידי הבת. (8)

7. היא יכולה לעכב:

א. באנוסה או במפותה כשבגרה בינתיים או שאין לה אב, אבל אם היא קטנה או נערה ויש לה אב והוא אינו מעכב הרי הוא משיאה כשאר בנות ואפילו בעל כרחה.

ב. אפילו כשהיא קטנה או נערה ויש לה אב, מועיל עיכובה במפותה, ולא לענין שלא יוכל לשאתה שהרי האב מסכים ובידו לקדשה בעל כרחה, אלא שהועיל עיכובה לחייב את הבועל בקנס.

[והעיר ב"אילת השחר", שלפי זה נתנה תורה אפשרות לרמאין, שיכולים האב והבת לעשות קנוניא, שיאמר האב לבתו שתמאן אע"פ שבאמת היא רוצה, והאב יקדשנה למפתה, ויקח את כסף הקנס שלא כדין].

אביה יכול לעכב:

באנוסה או במפותה כשהיא קטנה או נערה, אבל אם בגרה בינתיים אין אביה יכול לעכב

בעדה מלהנשא לאיש כרצונה, אבל מועיל עיכובו של האב שיהיה המפתה צריך לשלם קנס אף על פי שכנוסה, [מהר"ם, וחידוש הוא שהאב יכול למאן אף על פי שבגרה].

כל זה הוא על פי שיטת הר"י בתוספות ד"ה אין, וראה עוד בהמשך דבריהם ובמה שכתב מהר"ם בביאור הדברים, וראה גם רמב"ן ורשב"א.

8. הוגה ונתבאר על פי הרש"ש.

9. ראה בתוספות שביארו את הטעם, מדוע אין אנו לומדים אונס ממפתה, אע"ג שלענין חמשים כסף ולענין שקלים נלמדות הפרשיות זו מזו, כמבואר לעיל כט ב ולעיל לח ב, וכן בהמשך הסוגיא.

10. כתבו התוספות, שלפי סברתו של אביי נמצא

האשה, שהרי בהסכמתה בא עליה, ובכל זאת בין היא ובין אביה יכולין לעכב בעדו מלישא אותה.

אונס, שהוא חוטא גדול יותר, שהרי עבר על דעת אביה וגם על דעת עצמה, לא כל שכן שיוכלו היא ואביה לעכב בעדו מלישאנה.

ומבארת הגמרא:

רבא לא אמר כאביי, שביאר את הטעם בעיכוב אבי הנאנסת, שהוא משום שלא יהא חוטא נשכר; משום שרבא סובר: כיון דקא משלם החוטא קנס לאו "חוטא נשכר" הוא.

אביי לא אמר כרבא שביאר את הטעם בעיכוב אבי הנאנסת משום קל וחומר ממפותה; משום שלדעתו יש לפרוך: מפתה דאיהו הבעל עצמו **מצי מעכב** שאינו חייב לשאתה, לכן אביה נמי **מצי מעכב**.

אבל **אונס דאיהו** עצמו לא **מצי מעכב**, אביה נמי יש לומר דלא **מצי מעכב**, ורק משום ש"לא יהא חוטא נשכר" לכן הוא מעכב.

תניא אידך:

אף על פי שאמרו אונס נותן מיד קנס, ולכאורה היה לנו לומר בהכרח שאין הקנס תחת הכתובה, שהרי מיד הוא נותן את הקנס לאביה, ואילו היה כסף הקנס תחת הכתובה, לא היה לו ליתן את הקנס לאביה אלא לאשה היה לו ליתנה, שהכתובה שלה היא. (11)

אין הדבר כן, והקנס הוא תחת הכתובה, **וכשיוציא הוא** את אנוסתו **אין לה עליו כלום**, שום תביעת כתובה. (12)

ולפני שהגמרא מסיימת את ציטוט הברייתא, תמהה הגמרא עליה:

כשיוציא ?? מי מצי מפיק לה, וכי יכול האונס להוציאה והרי התורה אמרה: "לא יוכל שלחה כל ימיו"?

אימא, כך תפרש בברייתא: **כשתצא היא**, כלומר: לכשתגרום היא ליציאה, שתתבע הימנו גט, **אין לה עליו כלום**, ולפיכך נקט התנא לשון "כשיוציא", משום שהגט תלוי בדעתו, ואינו נותנו אלא לרצונו. (13)

שאף במפותה אין צריכה התורה לחדש שהבעלים על קדושיה [דהיינו אביה בנערה או קטנה, והיא עצמה כשאינן לה אב או שבגרה בינתיים] יכול לעכב בעדו מלנושאה, ולא הוצרכה התורה אלא לחדש שאם עיכבו אלה בעדו הרי הוא חייב לשלם קנס.

11. על פי שיטה מקובצת בהבנת רש"י.

12. בגמרא לקמן מפרש הטעם שאין לה עליו כלום, כיון דלא שייך הכא טעם תקנת חכמים שתיקנו כתובה, ולפי זה בפשוטו היה נראה [וכן משמע בתוספות, וכפי שיבואר בהערות בהמשך

הסוגיא], דמה שאין לה עליו כלום אינו משום ש"יצא כסף קנסה בכתובתה" וכלשון הגמרא גבי מת האונס, כי הרי טעם אחר הוא, אבל רש"י כתב גם על גירושין דהוא משום "יצא כסף קנס בכתובתה", ועל פי דבריו נתבאר בפנים.

13. א. על פי שיטה מקובצת והגהות יעב"ץ.

ב. בשינוי הלשון בברייתא שגבי גירושין איתא "אין לה עליו כלום", ואילו גבי מיתת הבעל איתא: "יצא כסף קנסה בכתובתה", ראה בשיטה מקובצת שביאר טעם שינוי הלשון לפי רש"י, וראה עוד בהערה בהמשך הסוגיא.

והא הרי לא מצי מפיק לה אפילו אם ירצה שאסור הוא לשלחה, ולכן אין לה כתובה. (15)

ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: אף כאן שייך טעם תקנת כתובה שבכל הנשים, כי אף על פי שאסור הוא להוציאה בלא הסכמתה, מכל מקום הא האונס נמי מצי מצער לה, עד דאמרה היא לא בעינא לך, [יצערה עד שתאמר: איני רוצה בך] ויגרשנה, וכדי שלא יעשה כן יש לתקן לה כתובה.

שנינו במשנה: אונס שותה בעציצו, והמפתה אם רצה להוציא מוציא:

וכן אם מת האונס לאחר שנשאה, יצא כסף קנסה בכתובתה, היינו שכבר קיבלה את כתובתה בכסף קנסה.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: יש לה כתובה מנה ככתובת הבעולה.

במאי קמפלגני, מה טעם מחלוקתם של חכמים ורבי יוסי אם יש לה כתובה?

רבנן סברי: הרי טעמא מאי תקינו רבנן כתובה לשאר הנשים, אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. (14)

במי שאינו יכול לגרשה, ולשון "יצא כסף קנסה בכתובתה" לישנא בעלמא הוא, [וראה "משמר הלוי"].

אבל התוספות עמדו על שינוי הלשון, והנראה מדבריהם בכיאר הענין, דשני דינים נאמרו בברייתא זו.

האחד: אם מגרשנה אין לה עליו כלום, ומשום שלא שייך טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וזה הוא שאמרו בברייתא "אין לה עליו כלום".

השני: אם מת, היה לנו מעיקר הדין לחייב אותו כתובה, שהרי עיקר הטעם משום חינא [כמבואר בהערה קודמת], וזה שייך גם באשה זו; והטעם שאין לה כתובה אף כשמת הוא משום ש"יצא כסף קנסה בכתובתה", ומיהו לא הסבירו לנו התוספות ביאר ענין "יצא כסף קנסה בכתובתה", ומה ענין קנס אצל כתובה.

ולפי זה חכמים ורבי יוסי ברבי יהודה בתרתי פליגי, ומלבד מה שנתבאר טעמו של רבי יוסי לענין גיבגמרא לענין גירושין, עוד חולק הוא על עיקר סברת "יצא כסף קנסה בכתובתה".

14. כתבו התוספות, שלא אמרו כאן שחכמים תיקנו כתובה ואין הכתובה מדאורייתא, אלא משום שהיא בעולה, אבל כשהיא בתולה כתובתה מדאורייתא, וראה מה שהקשו ונשארו בתימא.

והקשו התוספות: אם טעם הכתובה הוא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, למה תיקנו כתובה למי שמת בעלה, לא היה להם לתקן אלא למי שגירשה בעלה!?

וכתבו בשם ר"י, כי מתוך שהוצרכו לתקן למי שגירשה בעלה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, תיקנו אף לאלמנה משום חינא [ראה ביאר ענין חינא בתוספות לקמן פד א ד"ה לכתובת], אבל לכתחילה לא היו מתקנים לאלמנה משום חינא.

15. מלשון רש"י נראה, דאע"ג דהברייתא משנה לשונה דגבי גירושין לא תניא "יצא כסף קנסה בכתובתה" אלא גבי מת, בכל זאת אין בין גירושין למיתה כל הפרש, ולשון זה שייך בגירושין כמו במת, ומשמע לפי זה, שהכל הוא ענין אחד ומשום שלא שייך עיקר טעם הכתובה

למה אם אין היא ראויה לבוא בישראל וכגון ממזרת אינו צריך לכונסה, והרי **ניתי עשה** ד"ולו תהיה לאשה" ונדחה לא **תעשה** ד"לא יבוא ממזר בקהל ה'"?!?

אמר לי רב זכיד מנהרדעא: היכא אמרינן ניתי עשה ונידחי לא תעשה, כגון מילה בצרעת, שאם היתה לו צרעת על ערלתו ואסור הוא בלאו להסירה שנאמר "השמר בנגע הצרעת", הרי העשה של המילה דוחה את הלא תעשה (2) —

ומשום **דלא אפשר לקיומיה לעשה** מבלי לעבור על הלאו.

אבל הכא אין העשה דוחה את הלא תעשה, שהרי **אי אמרה דלא בעינא, מי איתיה לעשה כלל** [אם אומרת היא שאינה רוצה שישאנה, וכי יש עשה לשאתה]?!?

וכיון שכן מלמדין אותה לומר "איני רוצה" (3)!

אמר הקשה ליה רבא מפרזקיא לרב אשי: מכדי מיגמר גמרי מזהדרי, הרי אונס ומפתה נלמדים האחד מן השני לענין שיעור הקנס שיהא חמשים, וטיב הקנס שיהא בשקלים. (16)

א-מ ואם כן, **להא מילתא נמי**, אף לענין זה של חיוב הבועל לשאתה ואפילו בעל כרחו **ליגמרו מזהדרי**, נלמד את המפתה מן האונס, דכשם שהאונס חייב לשאתה כך גם המפתה?!?

ומשנינן: **כי אמר קרא גבי מפתה: מזהר ימהרנה לו לאשה, "לו" משמע מדעתו**, שאם לא ירצה לא יכנסנה. (1)

שנינו במשנה: **כיצד שותה בעציצו וכו'** נמצא וכו' או שאינה ראויה לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה:

אמר רב כהנא: אמריתא לשמעתא [אמרתי את השמועה — הקושיא הבאה] **קמיה דרב זכיד מנהרדעא:**

16. כמבואר לעיל כט ב, ולח ב.

1. ואף על גב דגם גבי אונס כתיב "ולו תהיה לאשה", אין סברא לומר שיהא תלוי בדעתו, מאחר שאנו רואים שאם כבר כנסה אינו יכול לשלחה כל ימיו, כן פירשו התוספות בתירוקן אחד; וראה עוד בדבריהם ובדברי הרשב"א והריטב"א.

2. כתבו התוספות דלסימנא בעלמא נקטיה, אבל לפי האמת אין הטעם שחייב הוא למול משום עשה דוחה את לא תעשה, שהרי עשה ולא תעשה הוא [משום דכתיב: השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות] ו"השמר" הוא לאו, "ולעשות" הוא עשה ואין עשה דוחה את לא

תעשה ועשה, אלא שדרשו חז"ל מן המקרא שימול ואע"פ שיש שם בהרת.

ויש מי שהעיר, כי לפי שיטת הריב"א בתוספות חולין קמא א, שאפילו במקום שיש עשה ולא תעשה, הרי שהלא תעשה נדחה מפני העשה ולא נשאר אלא העשה [ודלא כשיטת ה"ר יוסף בתוספות קדושין ל"ד, שאף הלאו אליים כשיש עשה עמו ואינו נדחה], נמצא שלשון הגמרא מדוקדק, כי אע"ג שיש בקציצת בהרת עשה ולא תעשה, וגם אין צריך כלל לדחיית העשה שהרי מן המקרא הוא נלמד, מכל מקום אמת הוא שהלא תעשה נדחה מפני העשה.

3. כן פירש רש"י.

וכתב עליו הריטב"א: ואינו נכון, חדא, שכל